

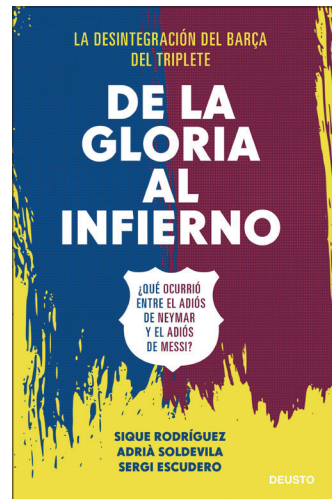
Filip Kubiaczyk
(Poznań-Gniezno)
<https://orcid.org/0000-0003-4124-6480>

WSZYSTKIE DROGI PROWADZĄ DO MESSIEGO

S. Rodríguez, À. Soldevila, S. Escudero, *De la gloria al infierno. ¿Qué ocurrió entre el adiós de Neymar y el adiós de Messi?*, Ediciones Deusto, Barcelona 2022, ss. 240.

W okresie prezydentury Josepa Marii Bartomeu (2014-2020) w FC Barcelonie doszło do poważnego kryzysu instytucjonalnego, tożsamościowego, finansowego i sportowego. Konsekwencjami tych wydarzeń były wniosek o wotum nieufności wobec Bartomeu, do którego doprowadzili *socios* Barcy, a następnie jego dymisja (październik 2020). Umożliwiło to powrót na fotel prezydenta Joana Laporty, pełniącego już tę funkcję w przeszłości (2003-2010). Trudności skumulowały się jeszcze bardziej, zwłaszcza w wymiarze finansowym, gdy w sierpniu 2021 r. z klubu odeszła jego legenda, ulubieniec kibiców i jeden z najlepszych piłkarzy świata, Argentyńczyk Lionel Messi.

Kryzys Blaugrany był przedmiotem wielu analiz szukających jego przyczyn¹. Recenzowana książka jest bez wątpienia jedną z najlepszych. Jej autorami jest troje katalońskich dziennikarzy: Sique Rodríguez, Adrià Soldevila i Sergi Escudero. Rodríguez prowadzi program „Què T’hi Jugues!” w Cadena SER Catalunya,

¹ Zob. zwłaszcza: Vinton 2021; Kuper 2021 (polskie wydanie Kuper 2022a; hiszpańskie Kuper 2022b); Ramon Gorina 2022.

współpracuje z programami „Carrusel Deportivo” i „El Larguero” i występuje w „El Golazo”, „Onze” i „La Portada”. Prowadzi również zajęcia w szkole dziennikarskiej Radiofònics z siedzibą w katalońskiej stolicy. Jest też autorem i współautorem dwóch książek poświęconych FC Barcelonie². Soldevila z kolei jest korespondentem międzynarodowego serwisu „Goal.com”, również współpracuje z radiem Cadena SER, a także z magazynem piłkarskim „Panenka” oraz katalońską stacją TV3. Jest autorem i współautorem trzech książek o Blaugranie³. Natomiast Escudero publikuje w dziale sportowym hiszpańskiej międzynarodowej agencji informacyjnej EFE i katalońskim dzienniku „Ara”. Współpracuje także z programem „Què T’hi Jugues!”. To właśnie ta trójka odkryła *Barçagate*⁴, czyli aferę hejterską związaną z prezydentem Bartomeu, za co otrzymała pięć prestiżowych nagród dziennikarskich: Ramona Barnilsa, Josepa Marii Planesa, magazynu „Panenka”, Àlexa Lliterasa i Ràdia Associació. Sprawa ta tylko potwierdziła, jak bardzo piłka nożna, polityka i media są w Hiszpanii powiązane.

Autorzy książki w oparciu o odpowiednie przygotowanie merytoryczne wykorzystali informacje pochodzące bezpośrednio od członków zarządu Barcy oraz jej piłkarzy. Wiarygodność ich narracji nie budzi wątpliwości – książka włącza i głoś władz, i głoś szatni. Przyjrzyjmy się zatem jej zawartości.

Po polsku tytuł pracy to „Od chwały do piekła. Co wydarzyło się [w FC Barcelonie] między odejściem Neymara i Messiego?”. Poszukując odpowiedzi na to pytanie, autorzy wyróżnili trzy obszary funkcjonowania klubu, które pozwoliły im nadać narracji strukturę: obszar sportowy, finansowy i instytucjonalny. We „Wprowadzeniu” (s. 11-15) autorzy podkreślają, że interesuje ich przede wszystkim to, co doprowadziło Barcę do kryzysu w okresie rządów Bartomeu, oraz dlaczego w tym czasie w klubie nie było „ani *triplete*, ani *tridente*”⁵. Ich zdaniem, mimo że wspomniane obszary „definiują każdy klub sportowy”, symptomatyczne jest to, że w analizowanym okresie Barça była źle zarządzana w każdym z nich.

Na początku autorzy analizują aspekty sportowe (s. 15-97). Zwracają uwagę na slogan wyborczy Bartomeu z 2015 r. „Bueno para el Barça” („To, co dobre dla Barcy”), którym nawiązywał do sukcesów poprzedników: Joana Laporty (2003-2010)

² Andrés Iniesta 2009; Rodriguez 2011.

³ Soldevila, Giraldeś 2014; iidem 2017; Soldevila 2021.

⁴ *Barçagate* wybuchła w klubie w 2020 r., gdy na jaw wyszło, że władze klubu na czele z Bartomeu wynajęły firmę, która atakowała osoby krytykujące prezesa i zarząd w mediach społecznościowych. Obiektem ataków stali się niektórzy byli i ówcześni piłkarze i trenerzy Barcy (Pep Guardiola, Gerard Piqué, Lionel Messi) oraz rywale Bartomeu w walce o fotel prezesa (Joan Laporta, Víctor Font).

⁵ Określenie *triplete* oznacza triumf FC Barcelony równolegle w trzech rozgrywkach: lidze hiszpańskiej, Pucharze Króla i Lidze Mistrzów w sezonie 2014/2015, z kolei termin *tridente* odnosi się do ofensywnego trio piłkarzy Blaugrany, które przez pewien czas stanowiło o jej sile: Lionela Messiego, Luisa Suáreza i Neymara.

i Sandro Rosella (2010-2014). Sporo miejsca poświęcają też odejściu z klubu Brazylijczyka Neymara w 2017 r. do Paris Saint-Germain. Nad Sekwaną sprawa ta stała się niemal „kwestią państwową” – zaangażował się w nią prezydent Emmanuel Macron, stwierdzając, że Neymar w PSG uatrakcyjni wizerunek Francji⁶. Jego odejście miało dla Barcy konsekwencje sportowe, ale nie tylko. Blaugrana straciła jednego z najlepszych piłkarzy świata, z którym uwielbiał grać Messi. Argentyńczyk nigdy nie pogodził się z tą decyzją, i to ostatecznie zraziło go do Bartomeu.

Dowiadujemy się również, że ojcu Neymara, który jednocześnie jest jego menedżerem, przeszkadzało, że jego syn na Camp Nou zawsze był numerem dwa, zawsze w cieniu Messiego. Rozzaliła go zwłaszcza sytuacja z 2017 r. Wówczas Barça pokonała w rewanżowym meczu jednej ósmej Ligi Mistrzów Paris Saint-Germain 6:1, po przegranej w pierwszym meczu w Paryżu 4:0. Mimo że Neymar był najlepszy na boisku, hiszpańska prasa pisała jednak tylko o Messim. Barça miała zacząć tracić Brazylijczyka już w 2016 r., kiedy zerwała umowę sponsorską z Qatar Airways. Wspomniana porażka na Camp Nou miała przelać zaś szalę goryczy wśród arabskich władz paryskiego klubu. Możemy zatem rozpatrywać odejście Neymara jako swoistą zemstę szejków za klęskę, jaką Barça zadała w Lidze Mistrzów finansowanemu przez nich PSG. Postanowili pozbawić klub z Katalonii jednego z ogniw odpowiadających za *tridente*. Wątek ten uważam za bardzo wartościowy, gdyż pozwala kompleksowo ocenić rolę, jaką odegrało w kryzysie Barcy odejście Neymara.

Autorzy omawiają trzy najdroższe transfery w historii klubu: Ousmane Dembélé, Philippe’a Couthino i Antoine’a Griezmana. Decyzje te negatywnie wpłynęły na finanse klubu (według nich Barça już wtedy mogła sięgnąć po Kyliana Mbappé z PSG, ale nie uczyniła tego, gdyż na jego pozycji miała Luisa Suáreza). Kolejnym problemem okazało się odnowienie kontraktów z kluczowymi piłkarzami, którzy w większości byli po trzydziestce. Byli bardzo utytułowani – klub zaoferował im lukratywne, długoterminowe kontrakty oraz premie *de facto* za to, co już osiągnęli, a nie za to, co dopiero mieli osiągnąć (*casusy* Luisa Suáreza, Gerarda Piqué, Sergi Roberto, Samuela Umtitego, Sergio Busquetsa i Jordiego Alby). Kluczowy był także horrendalny kontrakt z Messim, który w praktyce drenował klub.

Strategia okazała się zgubna, gdy pandemia koronawirusa wymusiła na władzach obniżenie pensji zawodników. Pierwszym piłkarzem Los Culés, który się na to zgodził, był Piqué. Nie spotkało się to jednak z zadowoleniem jego kolegów – w szatni ktoś napisał skierowane do niego słowo „Judasz”. Autorzy podkreślają jednak, że winę za takie podejście do transferów ponosił osobiście Bartomeu, który nie miał

⁶ Z kolei w czerwcu 2022 r., po tym jak napastnik PSG Kylian Mbappé ostatecznie odrzucił ofertę Realu Madryt i pozostał w swoim klubie, Macron publicznie przyznał, że rozmawiał z nim i doradzał mu, aby nie opuszczał Francji. W wywiadach przekonywał, że to decyzja dobra dla Francji, gdzie Mbappé jest ikoną dla wielu młodych ludzi.

charyzmy, a między nim a zawodnikami nie było dobrych relacji. *President* wychodził z założenia, że wszystko załatwia się pieniędzmi, a nie rozmową z piłkarzami.

W mojej opinii taka ocena jest jednak uproszczeniem. Piłkarze Barcy byli świadomi, jakie kontrakty podpisywali. Messi w latach 2017-2021 zarobił łącznie ponad 555 milionów euro, a FC Barcelona *de facto* zmieniła się w FC Messi. Mówiło się nawet o *Messidependencia* (uzależnieniu Barcy od Messiego). Sukcesy FC Barcelony zależały wprost od Argentyńczyka. Messi bowiem nie tylko dużo zarabiał, ale faktycznie sprawował w klubie władzę. Opisując to, Chorwat Ivan Rakitic posłużył się metaforą butelki: „Messi mówi mało, ale mocno rządzi. Abyś to zrozumiał: jeśli na stole leży butelka i przeszkadza Messiemu, który patrzy na butelkę i na ciebie, to ty już wiesz, że musisz usunąć tę butelkę” (s. 47).

Jeden z najciekawszych fragmentów książki dotyczy właśnie odejścia Messiego z FC Barcelony. Autorzy pokazują stopniowe oddalanie się piłkarza od klubu do momentu, gdy Messi stał się dla władz Barcy „Antychrystem”. Atmosfera na linii władze-piłkarz była taka, że wszyscy życzyli sobie jego odejścia. Bartomeu nie chciał jednak być tym prezesem, za kadencji którego Messi odejdzie. Z kolei Messi chciał odejścia Bartomeu, który nie pozwolił mu na opuszczenie klubu po słynnym faksie piłkarza z sierpnia 2020 roku (autorzy lapidarnie ujmują historię Messiego w katalońskim klubie jako „od serwetki do faksu”, nawiązując do pierwszej „umowy” z 2000 r. zapisanej na serwetce w jednej z barcelońskich restauracji przez Carlesa Rexacha, ówczesnego sekretarza Barcy). Piszą również, że menadżer Messiego, jego ojciec Jorge, chciał sprzedaż Ansu Fatiego i przeznaczenia pieniędzy z tego transferu na nowy kontrakt swojego syna w 2021 r.

Jak podają autorzy, Bartomeu przez pewien czas nie chciał sprzedać Suáreza, gdyż bał się reakcji Messiego. Prezes miał też w zwyczaju usprawiedliwiać swoje decyzje tym, że jeśli postąpiłby inaczej to... Messi mógłby się na niego pogniewać! (s. 66-67). Sam zawodnik zaś miał domagać się sprowadzenia do Barcy graczy takich jak Cristiano Romero, Gorginio Winjaldum czy Sadio Mané. Autorytet, jaki miał wówczas w klubie Messi, pokazuje, że faktyczną władzę przejęli w nim Latynosi w miejsce Holendrów. Pozycja Messiego była ważniejsza niż ta, jaką miał w nim Diego Maradona w latach 80. XX w., pogardliwie nazywany przez dumnych Katalończyków *sudaca* (biednym imigrantem z Ameryki Południowej). Potwierdza to otwarte, publiczne krytykowanie przez niego Bartomeu, ale także innych osób, jak chociażby trenera Quique Sétiena. Ten ostatni był zresztą totalnie podporządkowany piłkarzom, niezadowolonych z jego metod i decyzji, a Messi z Suárezem zakazali mu nawet... patrzenia na nich!

Ciekawym wątkiem, nigdzie wcześniej nieporuszonym, są napięcia na linii Messi-Laporta. Po dymisji Bartomeu Laporta twierdził, że tylko jego zwycięstwo w wyborach na prezesa daje gwarancję tego, że Messi pozostanie w klubie. Messi zapewnił go, że jeśli wygra, zostanie. Kiedy jednak Laporta zdał sobie sprawę ze stanu finansów klubu w kontekście wymagań finansowego *fair play* La Liga, planował

związać Messiego z Barcą na pięć sezonów z opcją odejścia piłkarza po dwóch do Interu Miami. W ostatniej chwili Laporta miał jednak poprosić Messiego o kolejną obniżkę wynagrodzenia (po tym jak ten zgodził się obniżyć je o połowę), czym miał ostatecznie zrazić go do siebie.

Podobne nastawienie do Laporty miał ojciec piłkarza. Messi powiedział Laportcie, że jest otoczony beużytecznymi ludźmi i obraził się na niego. Poczul się wykorzystany przez Laportę w kampanii wyborczej. On i jego ojciec publicznie zdjęli winę za brak kontraktu z władz La Liga, wskazując *de facto* na Laportę jako osobę odpowiedzialną. Mimo że w sprawie odejścia Messiego z Barcy raczej nigdy nie dowiemy się całej prawdy, wydaje się, że głównym powodem był właśnie rozdzźwięk na ostatnim etapie negocjacji między Laportą a Messim i jego ojcem.

Kolejnym słabym punktem Bartomeu była jego nieufność wobec dyrektorów sportowych. Rotacja na tym stanowisku stała się normą (m.in. Andoni Zubizarreta, José Segura, Éric Abidal, Ramòn Planes). Podobnie było ze stosunkiem Bartomeu do trenerów: pozbył się z klubu Luisa Enrique, a później zatrudnił i zwolnił kolejno Ernesto Valverde i Quique Sétiena. Barça w czasach Bartomeu to labirynt personalnych zależności i wewnętrznych rozgrywek o władzę. Klub był zarządzany fatalnie, wręcz po amatorsku.

Druga część książki jest poświęcona sytuacji ekonomicznej klubu (s. 97-179). Autorzy krytykują model finansowy z czasów Bartomeu. Chwalą natomiast jego poprzednika Sandro Rosella, który optował za ekonomicznym *catenaccio* (ograniczeniem wydatków do minimum). Bartomeu zaniechał tej polityki. W efekcie zyski klubu spadały głównie przez niekontrolowany wzrost kosztów. Barça stała się liderem w rankingu wydatków. Dość powiedzieć, że po odejściu Neymara w klubie nie było pieniędzy na letnią transzę wypłat dla piłkarzy. Dług klubu w latach 2017-2021 wzrósł o 500 procent.

Piętą achillesową Barcy było także to, że *de facto* nie było wiadomo, kto za co w klubie odpowiada. Bartomeu nie był liderem i nikt go za takiego nie uważał. Bał się piłkarzy i im ustępował, naiwnie myśląc, że w ten sposób uniknie konfliktów. Piłkarze o tym wiedzieli i nie wpływało to na dobrą atmosferę.

Obsesją Bartomeu była chęć kontrolowania cudzych opinii. Taka właśnie była geneza *Barçagate*. Jak dowodzą autorzy, w FC Barcelonie w czasach Bartomeu toczyła się chaotyczna walka o władzę i wpływy, szwankowały relacje międzyludzkie i komunikacja. Bartomeu chciał kontrolować dyskurs wokół klubu i swojej osoby, sterować opinią publiczną, co nie było możliwe. Autorzy zwracają także uwagę na zamieszanie związane ze sponsorami, zwłaszcza w kontekście różnych decyzji Messiego, które często stały w sprzeczności z podpisanymi umowami sponsorskimi.

Ostatnia część książki odnosi się do obszaru instytucjonalnego (s. 179-234). Jak podkreślają autorzy, Barça czasów Bartomeu nie była przyjaznym miejscem

pracy, a wiele osób nie było zadowolonych z panującej atmosfery. Pojawiały się też oskarżenia o mobbing.

Prawą ręką Bartomeu był Jaume Masferrer. To on stał za kampanią „Wszyscy jesteśmy Messim” (*Tots som Messi*) z 2015 r. Hasło miało bronić Messiego, który razem z ojcem został skazany za przestępstwa podatkowe. Messi i jego otoczenie byli jednak oburzeni, że kampania została poprowadzona bez ich wiedzy i zgody. Innym nietrafionym pomysłem była próba zmiany herbu klubu, z którego miały zniknąć litery FCB. Propozycja zraziła do Bartomeu wielu *socios*, którzy w referendum storpedowali projekt. Ważny był tu kontekst. Dawniej frankiści zmienili w herbie inicjały nazwy klubu na CFB (Club de Fútbol Barcelona) i usunęli z niego dwa paski z katalońskiej flagi senyery.

Apogeum nieudolnego zarządzania klubem było to, że za kadencji Bartomeu Barça stała się „przestępcą podatkowym” i zapłaciła karę tylko po to, by uwolnić od zarzutów... Rosella i Bartomeu⁷.

Autorzy odnoszą się także do meczu FC Barcelony z UD Las Palmas, który został rozegrany na Camp Nou 1 października 2017 roku, w dzień sprzecznego z hiszpańską konstytucją katalońskiego referendum niepodległościowego. Bartomeu zdecydował się wówczas na jego rozegranie przy pustych trybunach. W ten sposób chciał uniknąć straty punktów i kary za odmowę gry, a jednocześnie zwrócić uwagę świata na wydarzenia polityczne w Katalonii. Decyzją tą Bartomeu naraził się jednak władzom regionu i niepodległościowym stowarzyszeniom.

Kiedy dyletanckie zarządzanie klubem doprowadziło do wniosku *socios* o wotum nieufności dla prezesa, Bartomeu próbował się bronić, blokując je ze względów sanitarnych wynikających z pandemii. Liczył też, że katalońska Generalitat je przesunie. Dopiero kiedy zdał sobie sprawę, że tak się nie stanie, podał się do dymisji. W wystąpieniu pożegnalnym, które trwało raptem kilka minut, Bartomeu wskazał winnego: Generalitat, która odmówiła przesunięcia głosowania nad wotum nieufności! Odszedł z klubu, wytaczając działa w kierunku katalońskich władz, dla których Barça zawsze była ambasadorem Katalonii. To pokazuje, jak bardzo nie nadawał się do pełnienia tej funkcji.

Po lekturze książki ma się wrażenie, że większość kwestii związanych z codziennym funkcjonowaniem klubu była pośrednio lub bezpośrednio związana z... Lionelem Messim. To on wyznaczał dynamikę relacji w klubie. Messi miał intratny kontrakt, ale także zapewniał wpływy do klubowego budżetu, promował Barcelonę jako miasto i całą Katalonię. A rytm funkcjonowania klubu determinowały jego twardy charakter i skłonność do stawiania na swoim. Dziś Argentyńczyka w klubie już nie ma, a prezes Laporta próbuje budować nową Barcę w erze post-Messiego. Przykład uzależnienia Bartomeu i całego klubu od Messiego pokazuje słuszność

⁷ Gajdek 2020.

rady, jaką władający Hiszpanią w XVI w. Karol I dawał swojemu synowi i następcy Filipowi II. Radził, aby nigdy nie uzależniać się od jednego człowieka, gdyż jakkolwiek ułatwia to wiele spraw, może okazać się zgubne.

Podsumowując, autorzy recenzowanej książki szczegółowo wyjaśniają, co działo się w klubie w okresie rządów Bartomeu w najważniejszych obszarach jego funkcjonowania. Co istotne, nie wracają do przeszłości Barcy, która jest już dobrze znana i opisana. Skupiają się na analizie wydarzeń, które miały miejsce w klubie w okresie ostatnich siedmiu lat (2014-2021). Przy tym nie lukrują, nie wybielają, nie osądzają, co jest największą zaletą tej książki. Dlatego może ona służyć jako doskonałe studium przypadku dla studentów i wykładowców takich kierunków jak marketing i zarządzanie czy ekonomia.

Uwzględniając zainteresowanie hiszpańską piłką nożną w naszym kraju, a także liczną rzeszę kibiców Blaugrany, byłoby wskazane, aby w najbliższym czasie ukazało się polskie tłumaczenie tej książki.

Bibliografia

- Andrés Iniesta. *Un any al paradís: El meu diari del triplet*, 2009, red. S. Rodríguez, D. Senabre Gallo, tłum. A. Roca Filella, Badalona.
- Gajdek M. 2020, *Alfabet Sandromeu, czyli dekada wstydu* [online]. 9 Camp Nou [dostęp: 2020-11-03]. Dostępny w Internecie: <<https://9campnou.com/pl/alfabet-sandromeu-czyli-dekada-wstydu/>>.
- Kuper S. 2021, *Barça. The inside story of the world's greatest football club*, London.
- Kuper S. 2022a, *Barça. Powstanie i upadek klubu, który kształtował nowoczesną piłkę nożną*, tłum. B. Salbut, Kraków.
- Kuper S. 2022b, *La complejidad del Barça, El ascenso y la caída del club que construyó el fútbol moderno*, tłum. G. Monrabà Bueno, Barcelona.
- Ramon Gorina M. 2022, *El llegat enverinat de Bartomeu. Com ensorrar el millor club del món*, Barcelona.
- Rodriguez Gairi S. 2011, *Educats per guanyar. Confessions dels pares de Messi, Piqué, Xavi, Cesc...*, Badalona.
- Soldevila Rovira À., Giralès A., 2017, *1001 secrets de la història del Barça*, Barcelona.
- Soldevila À., Giralès A. 2014, *Una bandera ens agermana. El Futbol Club Barcelona, el nacionalisme i la independència de Catalunya*, Barcelona.
- Soldevila À. 2021, *El partit més llarg*, Barcelona.
- Vinton R. 2021, *El Barça davant la crisi del segle*, Barcelona.